

ЛІТЕРАТУРА:

1. Федорчук І. Семантика категорії «організаційно-правовий механізм реалізації конституційного права на житло». *Юридичний вісник*. №6. 2020. С. 145-152
2. Тюленєва Ю. В. Стан житлового забезпечення громадян в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємства*. №25. 2020. С. 27-34
3. Чеберяк Ю. П. Реалізація права громадян на житло в сучасних умовах: державно-управлінський аспект. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. №2. 2017. 11 с

УДК 347.763

Лукаsevич-Крутник І. С.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри
цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного
університету*

ПЕРСПЕКТИВИ ОНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН З НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В умовах рекодифікації цивільного законодавства в Україні [1], актуального значення набуває дослідження перспектив оновлення правового регулювання договірних відносин, в тому числі договірних відносин з надання транспортних послуг.

Особливістю нормативного рівня механізму регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг є те, що він забезпечується багаторівневою системою нормативно-правових актів, яка закріплена в нормах кодифікованого акту цивільного законодавства (ч. 2 ст. 908 ЦК України) і складається з: ЦК України, транспортних кодексів, спеціальних законів у цій сфері, транспортних статутів, інших нормативно-правових актів та правил, що видаються відповідно до них [2].

Така система правового регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг дісталась Україні у спадок від радянського законодавства, коли основний пласт правовідносин регламентувався не законом, а підзаконними нормативними актами уряду і відомчими нормативними актами транспортних міністерств. Це створювало сприятливий ґрунт для реалізації відомчих інтересів на шкоду правам і законним інтересам пасажирів, вантажовідправників і вантажоодержувачів, що знайшло своє вираження в численних правилах, які страждали, як влучно зазначається в юридичній літературі, явним «перекосом» на користь транспортних організацій [3, с. 58].

Проте окремі нормативно-правові акти в значній мірі не відповідають сучасній динаміці договірних відносин з надання транспортних послуг, що значно ускладнює їх правове регулювання. Наприклад, досі залишаються чинними Статут внутрішнього водного транспорту Союзу Радянських Соціалістичних Республік, затверджений постановою Ради Міністрів СРСР від 15.10.1955 р. та Статут автомобільного транспорту Української Радянської Соціалістичної Республіки, затверджений постановою Ради Міністрів СРСР від 27.06.1969 р. При цьому варто зауважити, що в нормах ЦК України статuti зазначаються в дужках поряд з транспортними кодексами, що може спричинити хибне уявлення про їх юридичну силу. Адже статuti є підзаконними нормативно-правовими актами, а не законами. Очевидно, в процесі рекодифікації Цивільного кодексу України система нормативно-правових актів, які регулюють договірні відносини з надання транспортних послуг, повинна бути оновлена. Тому першим із напрямів оновлення цивільного законодавства України в сфері надання транспортних послуг є втрата чинності архаїчних нормативно-правових актів, якими є транспортні статuti.

Другим напрямом оновлення цивільного законодавства України у сфері надання транспортних послуг є скасування Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р., який вносить дисбаланс у регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг. Одним із проявів колізії норм Цивільного та Господарського кодексів є те, у структурі ЦК України транспортне експедирування виокремлено в гл. 65 і розглядається як самостійний договір поряд з перевезеннями із визначеними у нормах ст. 929 – 935 особливостями правового регулювання. Тоді як в нормах ГК України транспортне експедирування розглядається як допоміжний щодо перевезення вид діяльності (ч. 4 ст. 306) і регулюється окремою ст. 316 у межах гл. 32 ГК України «Правове регулювання перевезення вантажів». Відповідно до ч. 2 ст. 9 ЦК України законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання. Проте ст. 316 ГК України особливостей регулювання не закріплює, а повністю відтворює ч. 1 ст. 929 ЦК України. Натомість ч. 4 ст. 306 ГК України надає можливість застосовувати до договору транспортного експедирування положення про договір перевезення вантажу, що видається необґрунтованим.

Третім напрямом оновлення цивільного законодавства України у сфері надання транспортних послуг є узгодження норм транспортного законодавства із положеннями ЦК України. Сьогодні можна констатувати, що незважаючи на 18-річну дію норм ЦК України, нормативно-правові акти в сфері перевезення, прийняті до набрання чинності кодифікованого акту цивільного законодавства, не були приведені у відповідність до його положень.

Великий масив законодавчої бази свідчить про детальне регулювання досліджуваних відносин. Водночас законодавство України, яке регулює договірні відносини з надання транспортних послуг, містить ряд неузгодженостей не лише між нормами ЦК України та законами, підзаконними нормативно-правовими актами, але й колізії норм спеціального законодавства в

цій сфері між собою. Прикладом цього є закріплене в ЦК України право пасажирів перевозити з собою безоплатно одну дитину віком до шести років без права зайняття нею окремого місця (ст. 911 ЦК України), яке по-різному сформульовано в багаторівневій системі нормативно-правових актів, що врегульовують такі відносини, навіть в межах одного виду транспорту.

Зазначена правова колізія найбільш яскраво виражена в нормативно-правових актах, які регулюють договірні відносини перевезення пасажирів автомобільним транспортом, де вік дитини, яка може безоплатно проїжджати без права займати окреме місце, визначено як дошкільний або ж коливається від 2 до 7 років. Тобто закріплена в нормах ЦК України багаторівнева система нормативно-правових актів характеризується як невідповідністю положенням ЦК України, так і колізією норм між самими нормативно-правовими актами [4, с. 246]. Тому четвертим напрямом оновлення цивільного законодавства України у сфері надання транспортних послуг є узгодження колізій між нормами спеціального законодавства, яке регулює перевезення одним видом транспорту.

П'ятим напрямом оновлення цивільного законодавства України у сфері надання транспортних послуг є приведення норм транспортного законодавства до європейських стандартів. В додатках до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначено ряд Регламентів та Директив, які повинні бути впроваджені в національне законодавство.

Таким чином, рекодифікація цивільного законодавства України відкриває перспективи для якісного оновлення правового регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.*
2. *Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.*
3. *Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Договоры о перевозке, буксировке, транспортной экспедиции и иных услугах в сфере транспорта. Москва: Статут, 2011. Кн. 4. 914 с.*
4. *Лукашевич-Крутник І. С. Теоретичні засади правового регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг у цивільному праві України: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. 474 с.*